

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

ZAVOD ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE LOGATEC

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

► **Tip lokacije:** javni, vzgojno-izobraževalni¹

► **Kategorije nastanjenih oseb:** mladostnikom v starosti od 14 do 21 let z motnjami na čustvenem in vedenjskem področju. Mladostniki so sprejeti v zavod na podlagi odločb pristojnih centrov za socialno delo ali pa z odločbami sodišča².

Potek obiska in priprava poročila:

► **Obisk je bil najavljen. Opravljen je bil 1. 12. 2011 med 13. do 17.15. ure in 13. 12. 2011 med 15. do 16.30 ure.**

► **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha (namestnik varuhinje, svetnica Varuha), ena predstavnica nevladnih organizacij (Inštitut Primus) ter pogodbeni ekspertka za področje pedagogike in psihologije.

► **Vsebina obiska:** razgovor z ravnateljem. Sledil je ogled prostorov, pogovor z vzgojnimi osebjem in mladostniki ter zaključni razgovor.

¹Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec (v nadaljevanju: ZVIL) izvaja dve osnovni dejavnosti: izobraževalno v programih nižje poklicne šole ter vzgojno v treh vzgojnih skupinah in v stanovanjski skupini. Matična enota ZVIL je v Logatcu, stanovanjska skupina pa v Ljubljani. ZVIL je namenjen mladostnikom v starosti od 14 do 21 let z motnjami na čustvenem in vedenjskem področju. V matično enoto se vključujejo samo fantje, v stanovanjsko skupino pa tudi dekleta. Stanovanjska skupina v Ljubljani sprejema mladostnike, ki so dovolj zreli, da samostojno obiskujejo šolo ali pa samostojno hodijo na delo. Najpogostejši razlogi za namestitev v zavod so: izostajanje in beganje od doma, opustitev šolanja, konflikti v socialnem okolju, prekrški in pogosto tudi kazniva dejanja. Eden od pomembnih pogojev za vključitev mladostnikov v zavod je, da so pripravljene obiskovati tudi šolo.

²Postopek sprejema mladostnika se začne, ko se strokovna služba pristojnega centra za socialno delo (v nadaljevanju: CSD) z uradno vlogo za sprejem obrne na sedež ZVIL. V procesu namestitve aktivno sodelujejo mladostnik in njegovi starši. Na podlagi dokumentacije in pogovorov ob obisku strokovni tim potrdi sprejem, CSD pa izda odločbo, ki mora postati pravnomočna.

► **Poročanje:** poročilo o opravljenem obisku smo poslali Ministrstvu za šolstvo in šport (v nadaljevanju: MŠŠ), zavodu pa v vednost 23. 12. 2011, skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči svoja stališča in morebitne ukrepe v zvezi s tem; tozadevni odgovor MŠŠ smo prejeli 18. 1. 2012, torej 26. dan po odpremi – v postavljenem roku.

► DPM je posebej pohvalil

- usmeritev zavoda in prizadevanje osebja, da vedenjske odklone in kršitve pravil skupnega bivanja obravnavajo neposredno v odnosu, s postavljanjem dogovorov in spremljanjem njihovega uresničevanja.
- način posredovanja informacij staršem³.
- pristop za izdelani individualiziran program⁴.
- strokovni tim, ki mu poleg intenzivnega ukvarjanja z mladostniki uspeva zelo pregledno voditi tudi dokumentacijo.
- vzgojiteljico – socialno pedagoginjo za njeno strokovnost in motiviranost za delo z mladostniki.

³Večina mladostnikov je v ZVIL nameščenih z ukrepom sodišča o oddaji v vzgojni zavod, nekaj pa z odločbo pristojnega centra za socialno delo. Sprejem v zavod je v izjemnih primerih sicer mogoč tudi brez predhodnega oglada, a le če tega zaradi objektivnih ovir ni možno izvesti. A je v tem primeru težje zagotoviti optimalen začetek v novem okolju. Vsem je dostopna zloženka z osnovnimi informacijami o ZVIL, informacije so dostopne tudi preko njihove spletne strani. Ob vključitvi mladostniki podpišejo soglasje, da se z namestitvijo v zavod strinjajo. Starši tedaj prejmejo posebno obvestilo o sprejemu, ki vsebuje vse potrebne informacije: ime in priimek vzgojiteljev njihovega otroka, razrednika, psihologa in socialne delavke, kdaj poteka pouk, postopek ob odhodu mladostnika domov, informacije o zdravstvenem zavarovanju ter o stroških prevoza.

⁴Vsebina individualiziranega programa vzgoje in izobraževanja je v ZVIL Logatec zelo podrobno razdelana in obsega podatke o mladostniku, starših ali skrbnikih, razlog obravnave, anamnestične podatke, opažanja in analizo stanja mladostnika, načrtovanje obravnave, cilje in prispevek vseh sodelujočih pri realizaciji načrta – zavod, mladostnik, starši, strokovni delavec CSD. Zaključen je z dogovori in s sklepi.

► predlog DPM

DPM priporoča Ministrstvu za šolstvo in šport, da čim prej zagotovi finančna sredstva za prenavo bivalnih enot, učnih delavnic in izgradnjo primerne telovadnice⁵.

DPM: priporoča, da ZVIL s srednjimi šolami, s katerimi sodeluje, sklene ustrezne pogodbe o sodelovanju in opredeli pravice in obveznosti zunanjih izvajalcev učno-vzgojnih programov⁶.

DPM: priporoča, da ravnatelj v del LDN, ki je namenjen vzgoji, umesti tudi poglavje o vrednotah, ki so jim zavezani vsi v zavodu⁷.

► odziv pristojnih

MŠŠ: v zvezi z zagotavljanjem boljših bivalnih pogojev za dve skupini vam sporočamo, da so bila finančna sredstva že predvidena, vendar te investicije zaradi rebalansov proračuna še ni bilo možno realizirati.

MŠŠ: v kratkem bo sklenjen dogovor o sodelovanju s srednjimi šolami, s katerimi vzgojni zavodi sodelujejo, v katerem bodo opredeljene pravice in obveznosti.

⁵Pri ogledu prostorskih in bivalnih razmer ZVIL sta nas spremljala socialna delavka in psiholog. Obisk vzgojnih skupin in stanovanjske skupine je potekal v popoldanskem času. Vendar je organizacija dela v ZVIL taka, da se teoretični pouk in praktični del prepletata tako dopoldne kot popoldne, saj mladostnik pri eni vrsti aktivnosti dlje časa ne bi zdržali. Učilnice za teoretični del pouka so po oceni DPM primerne. V prostorih vzgojnih skupin pa bi bilo po mnenju DPM treba obnoviti vse pohištvo. Pri ogledu smo opazili več kosov pohištva v zelo slabem stanju in nekaj precej poškodovanih vrat, kar vse bi bilo treba sproti obnavljati.

⁶ Praktična znanja pridobivajo v zavodskih učnih delavnicah. Izobraževanje je intenzivno, saj poteka v majhnih skupinah do največ 8 mladostnikov pri teoretičnem pouku in 6 pri praktičnem pouku. Znanje in poklicne veščine so pomembne vrednote. Z doseganjem teh vrednot je mladostnikom omogočeno vračanje pozitivnega odnosa do sebe, do okolice in šole, utrjevanje samozavesti in pozitivne samopodobe. Zaposleni mladostnikom pomagajo pri učenju in pri pripravi na izpite, kar gre posebej pohvaliti. Po zaključenem izobraževanju na spričevalih ni žiga ZVIL Logatec, pač pa žig šole, s katero ZVIL sodeluje pri izvedbi programov nižje poklicne šole. Izobraževalne programe izvaja v matičnem zavodu ter deloma s sodelovanjem z drugimi srednjimi šolami. Mladostniki iz stanovanjske skupine v Ljubljani pa se neposredno vključujejo v druge srednje šole, za katere izpolnjujejo vpisne pogoje.

⁷V pogovoru ravnatelj opozori na dokaj neurejen pravni temelj delovanja vzgojnih zavodov, kar v praksi pomeni, da si vsak zavod po svoje oblikuje nekakšno "pravno podlago" za "zakonito" delovanje v vsakodnevnih življenjskih situacijah. LDN sicer vsebuje v glavnem vse potrebne sestavine in informacije tako za šolski del zavoda, kot vzgojni.

DPM: Ministrstvu za šolstvo in šport predlagamo premislek o posebnem zakonu ali samostojnih določbah v okviru obstoječe zakonodaje, ki bi posebej urejale področje organiziranosti in delovanja omenjenih zavodov⁸.

MŠŠ: seznanjeni ste bili s pobudo za pripravo posebnega zakona, ki bi urejal področje vzgojnih zavodov, s katero smo bili tudi mi seznanjeni s strani aktiva ravnateljev. Dogovorili smo se, da opredelijo, katera so tista področja, ki so po njihovem slabo določena ali niso opredeljena v obstoječi zakonodaji in bi jih tak zakon urejal. K sodelovanju so povabljeni tudi strokovnjaki Oddelka za socialno pedagogiko Pedagoške fakultete Ljubljani.

DPM: predlagamo, glede na različnost vzgojnega ukrepanja po posameznih zavodih ob kršitvah pravil, da socialno-pedagoška stroka prouči možnosti za pripravo smernic za izdelavo vzgojnega načrta (kot je predviden za osnovne šole v skladu z Zakonom o osnovni šoli) ter iz njega izhajajoča pravila bivanja v zavodu, vključno s pritožbenimi možnostmi in potmi.

MŠŠ: glej zgoraj

DPM: predlagamo Ministrstvu za šolstvo in šport, da v tem smislu dopolni obstoječo zakonodajo ali da se za delovanje "vzgojnih" zavodov pripravi poseben zakon⁹.

MŠŠ: glej zgoraj

DPM: zavodu priporočamo, da pripravi sistematično izobraževanje mladostnikov o učinkih in posledicah uživanja nedovoljenih drog, alkohola, kajenja, posledic tveganih vedenj (npr. uporaba nečistih igel, nezaščiteni spolni odnosi,...) ter o preprečevanju okužb z virusi HIV, s hepatitisi in o odvijanju od kajenja¹⁰.

⁸DPM se z ravnateljem strinja, da so zavodi za nameščanje in obravnavanje otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami v primerjavi z drugimi zavodi specifični zaradi svojega poslanstva (veliko večji poudarek je na vzgoji, ki je v tesni povezavi z izobraževanjem) in da so tudi med seboj zelo različni (nekateri so samo vzgojni, drugi tudi izobraževalni - imajo interno šolo).

⁹V pogovoru ravnatelj opozori na dokaj neurejen pravni temelj delovanja vzgojnih zavodov, kar v praksi pomeni, da si vsak zavod po svoje oblikuje nekakšno "pravno podlago" za "zakonito" delovanje v vsakodnevnih življenjskih situacijah.

¹⁰Po navedbi ravnatelja je zaskrbljujoč podatek, da ima kar 90% mladostnikov težave z drogo. Zavod nima razvite strategije obravnave odvisnosti, kar bi bilo glede na razsežnost problema potrebno. Posameznike vključujejo v

DPM: predlagamo socialno-pedagoški in drugim strokam (penološki, pravni) razpravo o potrebnosti ustanovitve nekakšnega triažnega diagnostičnega centra (nekoč je bil to "prehodni mladinski dom"), v katerega bi se v prvi fazi oddaje v zavod vključevali mladostniki za krajši čas - od treh do štirih mesecev. Po intenzivnem delu z njimi in opazovanju njegovega čustvenega sveta bi bila odločitev, v kateri zavod bi posameznik sodil lažja in bolj strokovna¹¹.

DPM: zavodu priporočamo, da primerno opremi posamezne lokacije (stanovanjsko skupino v Ljubljani ter prihodnjo v Postojni) z ustreznimi napisi: ZVI Logatec.

ambulantno obravnavo odvisnosti v Zdravstveni dom Logatec ali pa jih napotijo neposredno na Center za zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog v Ljubljani. V zavodu v okviru posebnega programa – učenje zdravih načinov življenja - zavodski psiholog z mladostniki izvaja pogovore o odvisnosti, kar pa se zdi premalo za obvladovanje take problematike. Mladostnike urinsko testirajo. V primeru pozitivnega testa sledi kazen – mladostnik ne sme za vikend domov. Urinsko testiranje se izvede tudi pri mladostniku, ki je kandidat za sprejem v ZVIL. Če je uživalec trde droge, ga ne sprejmejo. Ravnatelj v predstavitvi samokritično komentira nezadostno urejeno obravnavo problema, ki pa je pri izvajanju urinskih testov še nezakonita in strokovno sporna.

¹¹Vzgojiteljica je posebej opozorila na pomembno strokovno dejstvo, da bi morali vzgojitelji mladostnike bolje poznati že ob sprejemu. S tem je opozorila na problem diagnostike, ki zdaj manjka. Povedala je, da bi bilo koristno ponovno ustanoviti nekakšen triažni center, v katerega bi se v prvi fazi oddaje v zavod vključevali mladostniki za krajši čas - od treh do štirih mesecev. Po intenzivnem delu z mladostnikom in opazovanju njegovega čustvenega sveta bi bila odločitev, v kateri zavod bi posameznik sodil, lažja in bolj strokovna.